

*Tattay Levente**

Az Európai Bíróság gyakorlata a szerzői alkotások digitális feldolgozása terén

1. Az Európai Unió legfontosabb szerzői jogi irányelve: az InfoSoc Irányelv

Talán a legnagyobb hatású szerzői jogi irányelv az Európai Parlament és Tanács 2001/29. EK irányelve (2001. május 22.) a szerzői jogok és a szomszédos jogok egyes vonatkozásainak az információs társadalomban történő harmonizálásáról.¹ A kérdéses direktíva – asszociálva az információs társadalom (Information Society) rövidítésével – a továbbiakban InfoSoc Irányelvként kerül megjelölésre.²

Az Irányelv úgy kapcsolta be az internethasználatot a szerzői jogba, hogy szerzői jogi felhasználásnak, azaz nyilvánossághoz közvetítésnek minősíti a szerzői alkotásokhoz történő „on demand” hozzáférést, amikor a közönség különböző tagjai a szerzői jogi felhasználás helyét és idejét maguk határozhatják meg.

Elvi jelentősége van annak, hogy az irányelv célja nem más, mint az, hogy a belső piac keretei között szabályozza a szerzői jogok és a szomszédos jogok védelmét, különös hangsúlyt helyezve az információs társadalom szempontjaira.³

Az InfoSoc Irányelv fontos alapjogokat érint, különös tekintettel a tulajdon – beleértve a szellemi tulajdont is – védelmére, valamint a véleménynyilvánítás szabadságára és a közérdekre.⁴

* Egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Magánjogi és Kereskedelmi Jogi Tanszék.

¹ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society.

² Jelen tanulmány az Igazságügyminisztérium által 2002. évben készített és kiadott hivatalos fordítás alapján készült el.

³ Az InfoSoc Irányelv 1. cikk (1) bekezdés értelmében az Irányelv tárgya a szerzői jog és a szomszédos jogok védelme a belső piac keretében, különös tekintettel az információs társadalomra.

⁴ Az InfoSoc Irányelv bevezető indokolásának 3. pontja.

Ami a szerzői jog egészére vonatkozó elgondolásokat illeti, ki kell emelni:

- a szellemi tulajdon védelme területén új megközelítésre nincs szükség, a szerzői és szomszédos jogokat szabályozó jelenlegi jogszabályok módosítása és kiegészítése szükséges. A jogtudomány is ezt az elvet képviseli.⁵
- Az InfoSoc Irányelv kialakításakor az összeurópai kulturális szempontokat figyelembe kell venni, továbbá
- a tanulási, oktatási, és nevelési célokat.⁶

A hivatalos értékelés szerint⁷ az InfoSoc Irányelv, különlegessége újszerűségében van. Ennek elemei:

- az ideiglenes, átmeneti jellegű többszörözés mint szabad felhasználás szabályozása,
- reprográfiai díj kikötése, a szabad felhasználás körébe eső másolások körében,
- a szabad felhasználások taxatív listája,
- a privát célú sokszorosítás megengedettségeinek előírásai.

Az Európai Uniónak nincs olyan kötelező érvényű jogi szabályozása, amely a szerzői jog alapfogalmait meghatározná, különösen pedig olyan szabályozása, amely értelmezné digitális környezetben a szerzői jog olyan alapfogalmait, mint a szerzői mű, a szerző, a szerző személyiségi jogai, vagyoni jogai és mások.

A szerző véleménye szerint az InfoSoc Irányelv alkalmazásával kapcsolatos európai bírósági döntések sorozata alkalmas arra, hogy jogdogmatikai hátteret teremtsen a szerző jog fogalomrendszerének, ideértve a szerző jog és a világhálón történő műfelhasználás összefüggéseit, különösen pedig a szerző vagyoni jogai értelmezését a digitális korban.

Jelen tanulmány a szerzői jogi felhasználás, szabad felhasználás, méltányos szerző díj és a hatásos technikai intézkedések körül kialakult európai bírósági gyakorlat bemutatására irányul.

⁵ SCHRICKER, GERHARD: Urheberrecht auf dem Weg zur Informationsgesellschaft. Baden-Baden, 1997, Nomos, 186.

⁶ Az Irányelv Bevezető indokolás 12. és 14. pontja.

⁷ Europäische Union – Richtlinie für Urheberrecht in der Informationsgesellschaft verabschiedet. 06. 22. 2001. *GRUR International*, 2001. Nr. 5.

2. Az Euópai Bíróság döntései a digitális szerzői jogi felhasználással kapcsolatban

Az InfoSoc Irányelv egyes szerzői jogi felhasználási jogok a digitális kornak megfelelő újszerű szabályozását tartalmazza az InfoSoc Irányelv.⁸ E jogok:

- többszörözési jog,
- nyilvánossághoz közvetítés joga,
- terjesztés joga.

2.1. A többszörözési jog jogszabályi értelmezése

Az InfoSoc Irányelv 2. cikke előírja, hogy a tagállamok biztosítják a szerzők és a szomszédos jogi jogosultak számára a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel, bármilyen formában egészében vagy részben végzett többszörözés engedélyezésének, illetve tiltásának kizárólagos jogát.

A többszörözési jog meghatározásánál a jogalkotó jogbiztonságra törekedett, azzal, hogy a tagállamok eltérő jogi előírásait harmonizálja. Ugyanakkor jelentős szabályozási lehetőséget és további játékeretet hagy az InfoSoc Irányelv az egyes államok számára.⁹

Másképpen kell azonban viszonyulni a papírhordozókon (fotográfiai eljárás) vagy más hagyományos úton történő (pl. mágneses többszörözés) sokszorosításhoz és a digitális többszörözéshez.¹⁰ A hagyományos hordozók vonatkozásában az ún. reprográfiai díj eltérő kompenzációt biztosít az egyes tagállamokban.¹¹

⁸ MILASSIN LÁSZLÓ: A világháló és a szerzői jog. Budapest, 2006, Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, egyetemi kiadványok, 112.

⁹ REINBOTHE, JÖRG: Die EG-Richtlinie zum Urheberrecht in der Informationsgesellschaft. *GRUR International*, 2001. Nr. 8–9. 745.

¹⁰ ROSÉN, JAN: Urheberrecht und Verwandte Schutzrechte. Zum Umsetzung der EG-Richtlinie 2001/29. EG. In den nördischen Ländern. *GRUR International*, 2002. Nr. 3. 196.

¹¹ DAVIES, GILIAN: Urheberrecht in der Informationsgesellschaft: Technische Mechanismen zur Kontrolle privater Vervielfältigung. *GRUR International*, 2002. Nr. 11. 917.

2.1.1. A vagyoni jogi jogosultak köre

Az InfoSoc Irányelv 2. cikkében foglalt felsorolás (a–e) megjelöli a jogosultak körét és azt, hogy mire terjed ki a többszörözés. Az engedélyezési jog jogosultjai:

- szerzői alkotások tekintetében a szerzők a jogosultak,
- előadások rögzítése vonatkozásában az előadókat illeti meg az engedélyezési jog,
- hangfelvételek tekintetében a hangfelvétel-előállítók a jogosultak,
- alkotásaik eredeti és másolati példányai, többszörözése engedélyezésére a filmek előállítói jogosultak, és végül
- műsorai rögzített változata tekintetében – akár vezetékes módon, akár közvetítés révén kerülnek e műsorok a közönséghez, beleértve a kábelhálózatokat és a műholdas műsorszórást is – a műsorszóró szervezeteket illeti az engedélyezési jog.¹²

A többszörözés engedélyezése valamennyi szerzői jogi és szomszédos jogi jogosultat megilleti.

A szakemberek körében a többszörözési jog szabályozása pozitív visszhangot váltott ki azzal, hogy az Európai Közösség 20 évig nem vállalta fel a többszörözés kérdésének rendezését, bár az már régóta sürgető jelleggel esedékes volt.¹³ Az irányelv hibájának tartják, hogy a hagyományos hordozókon történő és a digitális másolás között nem tesz kellő különbséget.¹⁴ Számos szerző tartaná szükségesnek, a többszörözési jog harmonizálásán túl, a reprográfiai díjak harmonizálását is.¹⁵

2.1.2. Az Európai Bíróság döntése a többszörözésről az Infopaq 1. ügyben – 2010

Az Európai Bíróság döntése szerint egy adatrögzítés során megvalósított cselekmény, amely a védelem alatt álló mű 11 szavas szövegkivonatát tárolja és kinyomtatja, tartozhat az InfoSoc Irányelv 2. cikkének a hatálya alá, részleges többszörözés címén, azaz engedélyköteles művelet. Annak a vizsgálata, hogy az átmásolt műveket a szerző saját szellemi alkotásának kell-e minősíteni, a nemzeti bíróságra tartozik.¹⁶

¹² MILASSIN: *i. m.* 114.

¹³ DAVIES: *i. m.* 918.

¹⁴ Uo. 917.

¹⁵ ULMER EITORT, CONSTANZE: Der Zukunft in der Vervielfältigungsfreiheit. In *Festschrift für Wilhelm Nordemann*. Baden-Baden, 1999, Nomos, 288.

¹⁶ C-5/08 Infopaq International A/S/ Danske Dagblades Forening-1[2009] ECR I-6569.

2.2. Az Európai Bíróság gyakorlata a nyilvánossághoz közvetítés vonatkozásában

2.2.1. Jogszabályi háttér

Az InfoSoc Irányelv 3. cikk (1) bekezdése szerint a tagállamok a szerzők számára biztosítják alkotásaik mindenfajta nyilvánosságra közvetítését, engedélyezésének, illetve tiltásának kizárólagos jogát, legyen a nyilvánosságra hozatal módja akár vezetékes, akár vezeték nélküli, beleértve munkáik oly módon történő nyilvánosságra hozatalát, amelynek révén a *közönség tagjai egyénileg megválasztott helyről és időpontban érhetik el azokat*.

A nyilvánossághoz közvetítés kizárólag olyan kommunikációra vonatkozik, amelynél az előadó és közönsége egymástól távol vannak, tehát nem foglalja magába a nyilvános előadás körét.¹⁷

A nyilvánossághoz közvetítés joga megilleti az InfoSoc Irányelv 2. cikkében feltüntetett szomszédos jogi jogosultakat is. Szemben a terjesztési joggal, a nyilvánossághoz közvetítés (communication to the public) a távközvetítés minden fajtáját is magába foglalja. A nyilvánossághoz közvetítés távolságot feltételez a nyilvánosságra hozó és a műélvező között.¹⁸

2.2.2. Az on demand típusú lehívás mint nyilvánossághoz közvetítés

*A nyilvánossághoz közvetítés fogalmának jelentős áttöréseként értékelhető az, hogy a nyilvánosságra hozatal jogába bele kell érteni a művek on demand típusú hozzáférhetővé tételét, amikor is a nagyközönség tagjai maguk határozzák meg a nyilvánosságra hozatal helyét és idejét. Ezt a nyilvánossághoz közvetítés egyik külön kategóriájának, alfajának tekintik.*¹⁹

¹⁷ REINBOTHE: *i. m.* 736.

¹⁸ Uo. 736.

¹⁹ DIETZ, ADOLF: *Vorstoß in den Kernbereich des Urheberrechts und Leistungsschutzes und seine Folgen. Vortrag.* München, Bayerischer Rundfunk, 27. 02. 1998. 32. Feltétlenül megjegyzendő, hogy az InfoSoc Irányelv hivatalos magyar fordításánál a hozzáférhetővé tétel a címben nem nyer megjelölést. Az InfoSoc Irányelv német terminológiája: Recht der öffentlichen Wiedergabe und Recht der Zugänglichmachung pontosabban érezteti a problémát.

2.2.3. Az Európai Bíróság döntése a nyilvánossághoz közvetítéshez SGAE/Rafael Hotels – 2006 ügyben – a tv-műsorok szállodai közvetítése tárgyában

A SGAE/Rafael Hotels²⁰ ügyben az Európai Bíróság döntése értelmében a szállodai szobákban egymást gyorsan váltó, általában viszonylag jelentős számú egyén számára nyújtott adást, amelybe bármely jelátviteli technika segítségével televíziókészülékekre visznek át műsorhordozó jeleket, az InfoSoc Irányelv 3. cikk (1) bekezdése értelmében nyilvánossághoz közvetítésnek kell tekinteni. Az ilyen adás közvetítése nem csupán a sugárzás érzékelését jelenti, hanem olyan független cselekményként értékelhető, amellyel a sugárzott mű új közönséghez jut el.

2.2.4. A nyilvánossághoz közvetítés további értelmezése az Európai Bíróság gyakorlatában

Az uniós jogban a 2001/29-es irányelv nem definiálja egyértelműen a *nyilvánossághoz közvetítés fogalmát*, ennek megfelelően az értelmezéskor nem kizárólagosan a rendelkezés szövegét kell megvizsgálni, hanem a szöveggörnyezetet, valamint az elérni kívánt célt is.

Az Európai Bíróság nyilvánossághoz közvetítés értelmezése tekintetében, az elmúlt 5 évben kialakult gyakorlatában az alábbi ügyek érdemelnek különleges figyelmet:

- Divani Akropolis Hotel and Tourism AE – 2010;
- Football Association Premier League – 2011;
- Circul Globus București – 2011;
- ITV Broadcasting – 2013;
- Svensson and others – 2012.

2.2.4.1. A nyilvánossághoz közvetítés szállodai szobában való tévzés útján – Divani Akropolis Hotel and Tourism AE – 2010-ügy tanulságai²¹

C-136/09 Organismos Sillogikis Diacheirsis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustokom Ergon/ Divani Akropolis Hotel and Tourism AE (görög hotelszoba-ügy) lényege az, hogy a szállodatulajdonos azáltal, hogy a szállodai szobákban televíziós készülékeket helyez el és ezeket összekapcsolja az épület központi antennájával, az InfoSoc Irányelv 3. cikk (1) bekezdés értelmében vett nyilvánossághoz közvetítést végez.

²⁰ C-306/05 SGAE/Rafael Hotels [2006] ECR I-11519.

²¹ C-136/09 Organismos Sillogikis Diacheirsis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustokom Ergon/DIVANI AKROPOLIS Anonymi Xenodochiaki kai Touristiki Etairia (görög hotelszoba-ügy) [2010] ECR I-37.

2.2.4.2. A pubokba történő tévéközvetítés Football Association Premier League egyesített ügyekben – 2011

Az ügy az InfoSoc Irányelv 3. cikk (1) bekezdés értelmében vett nyilvánosság-hoz közvetítés további értelmezését nyújtja, mely szerint a nyilvánossághoz közvetítés szabályai a sugárzott műveknek pubokban jelenlevő vendégek számára képernyő és hangszóró segítségével történő közvetítésére is vonatkoznak. Ez a szerző engedélyezése alá eső cselekmény.

2.2.4.3. Cirkuszi előadásban zeneművek nyilvánossághoz közvetítése Circul Globus București – 2011-ügy tanulságai²²

Az Európai Bíróság döntése szerint az InfoSoc Irányelvet és különösen annak 3. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azok kizárólag olyan nyilvánossághoz közlésekre vonatkoznak, amelynél a nyilvánosság nincs jelen a közlés kiindulópontjául szolgáló helyszínen, kizárva ebből a körből a mű bármely más, a közönség számára nyitva álló helyen közvetlenül – a mű előadásának vagy közvetlen bemutatásának bármely más nyilvános formájában – megvalósuló érzékelhetővé tételét.²³ Ez a döntés a nyilvános előadás fogalmát elválasztja a nyilvánossághoz való közvetítés fogalmától.

2.2.4.4. Tévés továbbközvetítések variánsai, amelyek a nyilvánossághoz közvetítésnek minősülnek az ITV Broadcasting ügyben – 2013²⁴

Az Európai Bíróság döntése szerint a nyilvánossághoz közvetítés fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az magába foglalja a földfelszíni televíziós adások olyan továbbközvetítését

- amelyet az eredeti műsorszóró szervezettől eltérő szervezet valósít meg és
- amely az előfizetők rendelkezésére az e szervezet által bocsátott világhálós adatfolyam útján történik, amelynek során az előfizetők a fenti szervezet szerverére csatlakozva folytatják a továbbközvetítést és
- amelynél az előfizetők az említett földfelszíni műsorsugárzás vételi körzetében található és jogszerűen foghatják az adást televíziós készülékükön.

²² C-283/10 Circul Globus București Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România/ Asociația pentru Drepturi de Autor U.C.M.R.-A.D.A (2011) ECR I-12031.

²³ KUR, ANETTE – DREIER, THOMAS: *European Intellectual Property Law*. Celtenham, 2013, Edward Elgar, 298.

²⁴ C 607/11. ITV Broadcasting Ltd. and Others/TV Catch Up Ltd.

2.2.4.5. *Hiperlinkek szerzői jogi értékelése – Nils Svensson and others / Retriever Sverige AB ügy – 2014*²⁵

Az InfoSoc Irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy nem minősül e rendelkezés szerinti nyilvánossághoz közvetítésnek egy világhálós oldalon más világhálós oldalon szabadon hozzáférhető művekre mutató, kattintható linkek szolgáltatása.

A döntés csak a bárki számára, korlátozás nélkül, szabadon hozzáférhető művekre vonatkozik. Ha ellenben az eredeti közzététel – például előfizetés révén – csak korlátozott nyilvánosság számára volt elérhető, ám a hiperlink révén ezen korlátozott jelleg megkerülhetővé vált, és ekképpen olyan beavatkozást jelentett, mely nélkül az említett felhasználók nem érhetnék el a közvetített műveket, e felhasználók összességét már új nyilvánosságnak kell tekinteni, amelyet a szerzői jog jogosultjai az eredeti közvetítés engedélyezésekor nem vettek figyelembe, és ennek folytán a jogosultak engedélye szükséges az ilyen nyilvánossághoz közvetítéshez.

Az InfoSoc Irányelv 3. cikkének (1) bekezdését az Európai Bíróság döntése szerint úgy kell értelmezni, hogy tagállamok – az uniós joghoz viszonyítva – nem biztosíthatnak szélesebb körű védelmet a szerzői jog jogosultjai számára a *nyilvánossághoz közvetítés* fogalmának kiterjesztésével.

2.3. Terjesztési jog

2.3.1. Jogi fogalom

Az InfoSoc Irányelv 4. cikk (1) bekezdés értelmében a tagállamok a szerzők számára biztosítják eredeti alkotásaik, valamint azok másolatai értékesítése révén vagy eltérő módon történő terjesztése engedélyezésének, illetve tiltásának kizárólagos jogát.

A szomszédos jogok jogosultjaira a terjesztési jog nem terjed ki. Ennek az oka az, hogy a terjesztés fizikailag érzékelhető műpéldányokra, így például könyvekre, hanglemezekre vonatkozik.²⁶

²⁵ C-466/12 Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd / Retriever Sverige AB [2014].

²⁶ MILASSIN: *i. m.* 125–127.

2.3.2. A nyilvános terjesztés fogalma – az Európai Bíróság értelmezése a 2012-es Donner-ügyben²⁷

Nyilvános terjesztést valósít meg az InfoSoc Irányelv 4. cikke (1) alapján az a kereskedő, aki reklámanyagaival egy adott tagállam vásárlóközönségeinek tagjait célozza meg és speciális szállítási rendszert és fizetési módot dolgoz ki, ezáltal biztosítva az ugyanazon tagállamban a művek többszörözött példánya-
inak a vásárlóközönség említett tagjai számára történő kiszállítását.²⁸

A Peek and Cloppenburg-ügyben²⁹ az Európai Bíróság értelmezte az InfoSoc Irányelv 4. cikk (1) bekezdésében található *adásvételtől eltérő, más módon történő nyilvános terjesztés* terminológiát.

Ez a terminológia kizárólag tulajdonjog átruházását jelenti. Tehát sem az a tény, hogy a mű példányainak használatát lehetővé teszik a nyilvánosság számára, sem az, hogy az említett példányokat nyilvánosan bemutatják, azok használata lehetőségének engedélyezése nélkül nem tekinthető *adásvételtől eltérő más módon történő nyilvános terjesztés* formájának.³⁰

A terjesztési jognak az InfoSoc Irányelvben történő leírása nem ad tájékoztatást arról, hogy az magába foglalja-e a szerzői mű eredeti vagy másolt példányának bérbeadását és kölcsönzését vagy sem.

3. A többszörözés a szabad felhasználás körében³¹

3.1. A szabad felhasználás általános vonásai

A szabad felhasználás eseteit az InfoSoc Irányelv kimerítő jelleggel, taxatív felsorolással határozza meg. Semmiképp sem lehet a kérdéses kört bővíteni. A szabad felhasználások körét viszont a tagállamok belátásuk szerint csökkenthetik.

²⁷ C-5/11 Donner [2012] ECR-0000.

²⁸ GYERTYÁNFY PÉTER szerk.: *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Budapest, 2014, Wolters Kluwer, 191.

²⁹ C-456/06 Peek & Cloppenburg /Cassina [2008] ECR I-2731.

³⁰ KUR-DREIER: *i. m.* 296.

³¹ A szabad felhasználásnál az InfoSoc Irányelv teljesen más terminológiát alkalmaz, sokkal bonyolultabban fogalmaz, mint a magyar terminológia. „Kivételek és korlátozások a szerzői és szomszédos jogi jogosultak kizárólagos jogai alól” (lényegében egy és ugyanazon dologról van szó). A szerző a kivételeket és korlátozásokat csak szabad felhasználás szóösszetétellel jelöli.

Kivétel alkalmazásának akkor van helye a nemzeti jogban, ha az már a korábban hagyományosan alkalmazott szabad felhasználás az adott nemzeti jogban és analógia alapján az InfoSoc Irányelvben megfogalmazott szabad felhasználások körébe illeszthető.

Az InfoSoc Irányelv a szabad felhasználást kiterjeszti a terjesztés jogára is. Ez azért logikus, mivel az anyagi jellegű példányok felhasználása feltétlenül szükségessé teszi a terjesztést is, mint például a könyvek vonatkozásában.

3.2. A háromlépcsős teszt alkalmazása

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk 5. bekezdése értelmében mind az átmeneti többszörözések, mind a másolások, mind a további szabad felhasználások – az 5. cikk (1), (2), (3) és (4) bekezdései tekintetében – az ún. háromlépcsős teszt alkalmazandó, vagyis a kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.³²

3.3. A háromlépcsős teszt értelmezése: Painer-ügy – 2011³³

Mind a többszörözés, mind a terjesztés, mind az átmeneti többszörözések rendelkezései, illetve közigazgatási, parlamenti vagy bírósági eljárások megfelelő lefolytatását, valamint ezekről készült tudósítások célját szolgáló felhasználásra vonatkozó kivételes rendelkezések csak az alábbiak szerint alkalmazhatók:³⁴

- a kivétel kizárólag egyedi esetekben alkalmazható,
- ne legyen sérelmes a mű rendes felhasználására,
- indokolatlanul ne károsítsa a szerzői jog jogosultjának az érdekeit.

³² MILASSIN: *i. m.* 150.

³³ C-145/10 Painer/Standard Verlag GmbH C-145/10. sz. ügy Eva-Maria Painer és a Standard Verlags GmbH, az Axel Springer AG, a Süddeutsche Zeitung GmbH, a Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, a Verlag M. Du Mont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG [2011] ECR I-12594.

³⁴ SZABÓ SAROLTA: A Painer-ügy hatása a joghatóságra és a szerzői jogra az Unióban. In POGÁCSÁS ANETT szerk.: *Quaerendo et Creando; Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Budapest, 2014, Szent István Társulat, 550.

Az InfoSoc Irányelvben alkalmazott „nyilvánosságra hozott” kifejezést úgy kell értelmezni, mint a műnek a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tevő műveletet.³⁵

A szabad felhasználás körében háromféle szabad felhasználási csoportot különböztetünk meg: átmeneti többszörözéseket, a többszörözés megengedett eseteit és a további szabad felhasználásokat.

3.4. Átmeneti (ideiglenes, időleges) többszörözés

3.4.1. Az ideiglenes többszörözés jogi fogalma

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (1) bekezdés értelmében a többszörözés olyan ideiglenes cselekményeket jelent, amelyek átmeneti vagy eseti jellegűek, továbbá valamely technológiai eljárás szerves és nélkülözhetetlen részeit képezik, önálló gazdasági jelentőséggel nem rendelkeznek, valamint amelyek kizárólagos célja egy alkotás, illetve más jogtárgy

- a közvetítő által hálózaton harmadik felek között történő továbbításának, vagy
- jogszerű felhasználásának elősegítése.

E feltételeknek együttesen, kumulatív módon kell érvényesülniük.

Nemcsak a digitális felhasználás, hanem a felhasználási szerződés kötésének előkészületei is jogilag releváns átmeneti többszörözést eredményezhetnek,³⁶ azért célszerű ezt a szabad felhasználás tárgyává tenni, mert az elektronikus készülékeken és digitális felhasználás során sokszor tömegesen keletkeznek átmeneti másolatok.

Az átmeneti többszörözés mint a szabad felhasználás tipikus esetei a browsing, azaz a böngészés³⁷ és a caching, azaz a gyorsító tárolás.³⁸ Adott esetekben a caching elengedhetetlenül szükséges az átruházási rendszer hatékony működéséhez,³⁹ továbbá az is, hogy a közvetítő ne változtassa meg a tárolt információt.⁴⁰

³⁵ C-145/10 Painer/Standard Verlag GmbH C-145/10. sz. ügy Eva-Maria Painer és a Standard Verlags GmbH, az Axel Springer AG, a Süddeutsche Zeitung GmbH, a Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, a Verlag M. Du Mont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG [2011] ECR I-12594.

³⁶ Schulze, WOLFGANG – GERNOT, STEPHANIE: Wann beginnt eine urheberrechtliche relevante Nutzung. In *Festschrift für Wilhelm Nordmann*. Baden-Baden, 1999, Nomos Verlagsgesellschaft, 255.

³⁷ „Browsing” = böngészés technikai művelet.

³⁸ „Caching” = technikai művelet a világhálón, gyorsító tárolás.

³⁹ MILASSIN: *i. m.* 129–130.

⁴⁰ ROSÉN: *i. m.* 201.

3.4.2. Az ideiglenes (átmeneti) többszörözés értelmezése az Európai Bíróság előtti eljárásban

3.4.2.1. A szövegekivonatok készítése *Infopaq 1. ügy – 2009*

C-5/08 *Infopaq International A/S/ Danske Dagblades Forening*-1. ügyben az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy egy tizenegy szavas szövegekivonat nyomtatása az alapügyhöz hasonló adatrögzítési eljárás során nem tekinthető az InfoSoc Irányelv 5. cikke szerinti átmeneti többszörözésnek, és nem végezhető el a szerző engedélye nélkül.⁴¹ Ez logikusan azt jelenti, hogy ehhez a szerző engedélye szükséges.

3.4.2.2. Az ideiglenes többszörözés általános feltételei, *Infopaq 2 ügy*⁴² – 2012

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (1) bekezdésében meghatározott ideiglenes többszörözés fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az adatrögzítési eljárás folyamán végzett időleges többszörözési cselekményeknek meg kell felelniük az alábbi feltételeknek:⁴³

- a technológiai eljárás lényeges és elválaszthatatlan részeit képezik, annak ellenére, hogy a kérdéses eljárás azokkal kezdődik és végződik,
- továbbá emberi beavatkozással járnak,
- céljuk a mű, illetve más oltalom alatt álló teljesítmény jogszerű felhasználásának lehetővé tétele,
- önálló gazdasági jelentőségük nincs,
- a jogszerű felhasználáson kívül nem keletkezhetnek további előnyöket, és
- az időleges többszörözési cselekmények nem eredményezik a mű megváltoztatását.⁴⁴

3.5. A többszörözés megengedett, szabad felhasználás körébe tartozó esetei

Az alábbi esetekben nem szükséges a többszörözéshez szerzői engedély:

- Reprográfiai szabad felhasználás – azaz a többszörözés hagyományos hordozókon,
- Magánszemély által személyes használatra történő többszörözés,

⁴¹ C-5/08 *Infopaq International A/S/ Danske Dagblades Forening*-1[2009] ECR I-6569.

⁴² C-302/10 *Infopaq International A/S/ Danske Dagblades Forening* [2012] ECR I Not yet reported.

⁴³ MILASSIN: *i. m.* 130.

⁴⁴ KUR–DREIER: *i. m.* 303.

- Közkönyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok vagy levéltárak által végzett többszörözés,
- *Műsorszóró szervezetek által végzett többszörözés,*
- *Szociális intézmények által végzett többszörözés.*

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk második bekezdése azt az öt kivételt tartalmazza, amelyek a másolás tekintetében szabad felhasználást eredményeznek. Ezeket lehet, ám nem feltétlenül szükséges mind alkalmazni. A kivételek messze túlmennek a papírhordozók, tankönyvek és az egyetemi jegyzetek reprográfiai sokszorosításának körén, és a méltányos díjazást is előírják.⁴⁵

A különböző kivételek alkalmazása azonban messzemenőig eltérő szabályozási lehetőséget biztosít az államok számára. A másolás mindenféle privát célra használt készülékekre vonatkozik, és nem tesznek továbbá különbséget analóg és digitális sokszorozás között.⁴⁶

3.5.1. Reprográfiai szabad felhasználás – többszörözés hagyományos hordozókon

A reprográfia vonatkozásában az alábbiakat kell megjegyezni: Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés a) pontja értelmében a papíron vagy hasonló hordozó anyagon történő valamely fényképezési technika – vagy ahhoz hasonló eredményt előállító – eljárás révén végzett többszörözés – a kották kivételével – a szabad felhasználás tárgya. *A jogosult méltányos díjazásra tarthat igényt.*

Az EUB a 2011-es VG Wort/Kyocera Mita Deutschland GmbH és társai ügyben⁴⁷ úgy értelmezte az InfoSoc Irányelv 5. bekezdésében megjelölt fényképezési technika vagy ehhez hasonló hatású eljárással végzett többszörözést, hogy azt bővítő módon kell kezelni, és ezért ide kell érteni a nyomtatóval és személyi számítógéppel készített másolatokat is, ha a két eszköz egymással kapcsolatban van.⁴⁸

3.5.2. Magánszemély által személyes használatra történő többszörözés

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pontja szerint bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözés tekintetében szabad felhasználásról van

⁴⁵ Az InfoSoc Irányelv tervezetéhez készült indokolás. Begründung für Vorschlag eine Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates zur Harmonisierung bestimmter Aspekte – des Urheberrechtes und der verwandten Schutzrechte in der Informationsgesellschaft. Kom (97) 628. entg.

⁴⁶ DAVIES: *i. m.* 917.; GYERTYÁNFY: *i. m.* 177.

⁴⁷ C-457/11 VG Wort/Kyocera Mita Deutschland GmbH és társai.

⁴⁸ Uo.

szó, feltéve, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek, amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel vagy más védelem alatt álló teljesítménnyel kapcsolatban alkalmaztak-e hatékony műszaki védelmi intézkedést.⁴⁹

Az InfoSoc Irányelv a magánszemély által magáncélra végzett másolást modellezi. Ez természetes személy által történő vagy más természetes személy számára való másolatkészítést jelent. Azonban a magánszemély által történő másolás semmi esetre sem vonatkozik mások számára történő kereskedelmi célú másolásra.⁵⁰

3.5.3. Közkönyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok vagy levéltárak által végzett többszörözés

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) c) pontja értelmében a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak, oktatási intézmények vagy múzeumok, valamint az archívumok által végzett egyes többszörözési cselekmények tekintetében a szabad felhasználások megengedettek, amelyek közvetlenül vagy közvetve sem irányulnak kereskedelmi vagy gazdasági célra.⁵¹

Az ilyen sokszorosítás sem közvetlen, sem közvetett vagy kereskedelmi előnnyel nem járhat. A közkönyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok vagy levéltárak által végzett többszörözés nem járhat a még nem engedélyezett magáncélú másolás elleni hathatós védelmi intézkedések kijátszásával vagy figyelmen kívül hagyásával.

Az irányelv nem írja elő ez esetben méltányos ellenérték fizetését, azaz a korábbi megközelítés alkalmazandó.

Ez a másolási jog korlátozott, kizárólag meghatározott példányok előállítására és azok archiválására vonatkozik. A szabad sokszorosítás csak a közkönyvtárakat, oktatási intézményeket, a múzeumokat és a levéltárakat illeti meg.

A különböző munkához szükséges példányok előállításán és archiválásán (azaz levéltári célra történő sokszorosítás) túlménoen kereskedelmi célra nem lehet másolatot készíteni.

A könyvtárak vonatkozásában nem látják célszerűnek a korlátozás nélküli szabad felhasználás biztosítását sem a nyilvánosságra hozatal, sem az interaktív hozzáférhetővé tétel vonatkozásában.⁵²

⁴⁹ MILASSIN: *i. m.* 136–137.

⁵⁰ REINBOTHE: *i. m.* 738.

⁵¹ REINBOTHE: *i. m.* 739.

⁵² Az InfoSoc Irányelv tervezetéhez készült indokolás. Begründung für Vorschlag eine Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates zur Harmonisierung bestimmter Aspekte – des Urheberrechtes und der verwandten Schutzrechte in der Informationsgesellschaft. Kom. (97) 628. entg.

3.5.4. Műsorszóró szervezetek által saját eszközzel végzett többszörözés

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés d) pontja szabad felhasználást biztosít a műveknek a műsorsugárzó szervezetek által saját eszközeikkel, saját műsoraik számára készített ideiglenes rögzítései tekintetében.⁵³

E rögzítések megőrzése hivatalos archívumokban rendkívüli dokumentációs értékükre tekintettel megengedhető.⁵⁴

Maga az irányelv indokolást nyújt a szabad felhasználás megengedettségének vonatkozásában. Az irányelv méltányos ellenérték fizetését nem írja elő.

A műsorszolgáltatók által készített ideiglenes felvételek vonatkozásában a műsorszolgáltató nevében és felelőssége mellett eljáró személy eszközei is a műsorszolgáltató saját eszközeinek tekinthetők. Az ilyen személy többszörözése szabad felhasználásnak tekintendő. A kérdéses személy nyilvánvalóan nem azonos a műsorszóró szervezettel.⁵⁵

3.5.5. Saját eszközeikkel terminológia értelmezése a műsorszóró szervezetek által végzett többszörözés körében a 2012-es DR és TV2 Danmark A/S/NCB-1 ügyben⁵⁶

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés d) pontjában a „saját eszközeikkel” terminológiát az uniós jog keretében egységesen és önállóan kell értelmezni. A saját eszközökkel kifejezést az Európai Bíróság döntése alapján úgy kell értelmezni, hogy bármely, a műsorszóró szervezet nevében vagy annak a felelőssége alatt eljáró személy eszköze is a műsorsugárzó szervezet saját eszközeinek minősül.

A műsorszóró szervezet nevében vagy annak a felelőssége alatt eljáró személy minősítéséhez szükséges, hogy a külső jogviszonyaiban – különösen műveik jogosulatlan felhasználásával veszélyeztetett szerzőkkel szemben – a műsorsugárzó szervezet ugyanolyan kártérítési felelősséggel tartozik harmadik személynek – például jogilag független külső műsorgyártó cégeknek – a szóban forgó rögzítéssel összefüggő cselekményeivel és mulasztásaival okozott károkért, mintha maga a műsorszóró szervezet járt volna el.⁵⁷

⁵³ MILASSIN: *i. m.* 138.

⁵⁴ REINBOTHE: *i. m.* 739.

⁵⁵ Ezt a szabad felhasználást efemer többszörözésnek is (átmeneti többszörözés) nevezik.

⁵⁶ C-510 DR és TV2 Danmark A/S /Nordish Copyright Bureau [2012] ECR I 244.

⁵⁷ GYERTYÁNFY: *i. m.* 177.

4. A szabad felhasználásként engedélyezett többszörözés után fizetendő méltányos díj és annak az Európai Bíróság által történő értelmezése

4.1. Méltányos ellenérték előírása

Mind ez idáig nem szerepelt a méltányos ellenérték előírása a szerzői jogi szabad felhasználás feltételeként, hiszen a szabad felhasználás (idézés, művészeti alkotások részleteinek átvétele stb.) alapvető jellemzője hagyományosan az ingyenesség. Ez a megfogalmazás kompromisszumos megoldás a méltányos ellenérték tradicionális alkalmazói és merev elutasítói között.⁵⁸

A reprográfia mint a szabad felhasználás harmadik esete csak akkor engedélyezhető, ha a jogosult méltányos ellenértékhez jut. Ez vonatkozik:

- a reprográfiai szabad felhasználásra – a papírhordozókon való többszörözésre, ideértve a fényképezési technikát és hasonló eljárás révén végzett többszörözést (kivéve zenét, kottákat). Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés a) pont irányadó, mely szerint
- magánszemély által személyes használatra történő többszörözésre a szabad felhasználás szabályai az irányadók. Ide kell érteni bármely hordozón természetes személy által magáncélra végzett, sem közvetve, sem közvetlenül nem kereskedelmi célú többszörözést az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pont alapján;
- szociális intézmények (kórházak, idősek otthona) által készített másolatokra, az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés e) pontja értelmében szintén.

A méltányos ellenérték kiszámításánál figyelembe kell venni:

- a jogosultnak okozott kár mértékét, ha ez minimális, fizetési követelés nem támasztható;
- azt, hogyha a jogosult díjat kapott a másolás fejében, logikusan azt eredményezi, hogy az alkotásért további ellenérték nem illeti meg; továbbá
- a technikai jellegű jogvédő intézkedések alkalmazásának mértékét.⁵⁹

A skandináv országok idáig is jelentős tapasztalatokkal rendelkeztek az üres kazetták gyártói, videolejátszók, CD és CD- és DVD-gyártók, valamint az elektronikus könyvek olvasói által fizetett járulékok vonatkozásában. Ez alapján számukra a méltányos díj térítésének elve teljességgel elfogadható.⁶⁰

⁵⁸ REINBOTHE: *i. m.* 738.

⁵⁹ InfoSoc Irányelv preambulum 35. pont.

⁶⁰ ROSÉN: *i. m.* 203.

4.2. A méltányos díjazással kapcsolatos európai bírósági gyakorlat

A méltányos díjazással kapcsolatban különös jelentőséggel bírnak az alábbi ügyek:

- Padawan SL/Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) – 2010
- Amazon.com / Austro Mechana ügy – 2013
- Stichting de Thuiskopie / Opus Supplies Deutschland GmbH and others ügy – 2011
- VG Wort / Kyocera Mita Deutschland GmbH és társai – 2013
- Martin Luksan / Petrus van de Let ügy – 2012

4.2.1. Az egységes értelmezés követelménye, Padawan SL/Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) – 2010⁶¹

A méltányos díj mint az uniós szerzői jog önálló fogalmának értelmezésére a Padawan-ügy szolgál.

A 2008-ban indult jogeset lényege az volt, hogy az újraírható CD-ket, DVD-ket és MP3-lejátszókat forgalmazó PADAWAN SL nevű gazdasági társaság (a perbeli alperes) nem volt hajlandó megfizetni a spanyol közös jogkezelőnek (SGAE, a perben felperes) a magáncélú másolás után fizetendő díjat, arra való hivatkozással, hogy az a nemzeti szabály, amely a díjfizetési kötelezettség szempontjából nem tesz különbséget a között, hogy „az adathordozókat magáncélú vagy szakmai, illetve üzleti célú használatra szánják-e”, ellentétes az InfoSoc Irányelvvel.

Az Európai Bíróság álláspontja szerint az InfoSoc Irányelv 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett *méltányos díjazás* az uniós jog önálló fogalma, amelyet minden olyan tagállamban, amelyben a magáncélú másolás kivételét bevezették, egységesen kell értelmezni, függetlenül a tagállamok számára elismert azon lehetőségtől, mely szerint az uniós jog keretei között maguk határozhatják meg a méltányos díjazás formáját, finanszírozásának módozatait, beszedését, valamint mértékét.

Az Európai Bíróság álláspontja szerint a méltányos díjazás finanszírozásának teherviselői azok, akik többszörözésre alkalmas berendezésekkel, készülékekkel és adathordozókkal rendelkeznek, amelyeket magánszemélyek rendelkezésére bocsátanak, amennyiben e személyek a finanszírozás tényleges terhét átháríthatják a magánfelhasználókra.

Az Európai Bíróság álláspontja szerint a magáncélú másolat után fizetendő díjnak különösen az olyan digitális többszörözésre alkalmas berendezésekre,

⁶¹ C-467/08 Padawan SL/Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) [2010] ECR-10055.

készülékekre és adathordozókra való *különbségtétel nélküli alkalmazása*, amelyeket nem magánfelhasználók részére bocsátanak rendelkezésre és amelyek nyilvánvalóan kizárólag magáncélú másolatok készítésétől eltérő használatra szolgálnak, nem felel meg az InfoSoc Irányelvnek, tehát ellentétes az uniós joggal. Ez a díj csak akkor alkalmazható az említett adathordozókra, ha azokat természetes személyek magáncélra használhatják.⁶²

4.2.2. A visszatérítés és a magáncélú másolás vélelme a 2013-as Amazon. com / Austro Mechana ügyben⁶³

A C-521/11 Amazon.com / Austro Mechana ügyben az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes egy olyan tagállami szabályozás, amely nem tesz különbséget magáncélú másolás esetén rögzítésre és többszörözésre alkalmas adathordozóknak a területén visszterhesen kereskedelmi céllal való forgalomba hozatala tekintetében, előírva a visszatérítést, ha az adathordozók használata nem vonható az 5. cikk (2) bekezdés b) pont hatálya alá. Ennek a vizsgálatára a kérdést előterjesztő bíróság feladata

- tekintettel egyes nemzeti rendszerek sajátos körülményeire,
- az Irányelv korlátaira, gyakorlati nehézségek igazolják a méltányos finanszírozás ezen rendszerét és
- amennyiben a visszatérítési jog tényleges és
- nem teszi túlzottan nehézé a megfizetett díj visszatérítését.

A magáncélú másolás után fizetendő díj méltányos finanszírozási rendszerében nem ellentétes az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pontjával olyan megdönthető vélelem felállítása a tagállamokban, hogy magáncélú másolásról van szó

- amennyiben a forgalomba hozatal természetes személyek által történik,
- gyakorlati nehézségek igazolják a vélelem felállítását,
- a vélelem nem eredményezi magáncélú másolás után fizetendő díj előírását.

A rögzítésre és többszörözésre alkalmas adathordozók kereskedelmi céllal visszterhesen történő forgalomba hozatalának célja szerint és a magáncélú többszörözés után fizetendő méltányos díjazás nem zárható ki azon az alapon, hogy hasonló díj megfizetésére sor került más tagállamban.⁶⁴

⁶² KUR–DREIER: *i. m.* 306.

⁶³ C-521/11 Amazon.com International Sales Inc. and others/ Austro Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH, [2013] ECR.

⁶⁴ GYERTYÁNFY: *i. m.* 176.

4.2.3. A méltányos díj kötelezettje, a Stichting de Thuiskopie /
Opus Supplies Deutschland GmbH and others ügy – 2011⁶⁵

Ebben az ügyben az Európai Bíróság az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés a) pontjában meghatározott méltányos díj kötelezettjét határozta meg.

- A méltányos díj fizetésének kötelezettje főszabályként az a személy, aki többszörözi a védelem alatt álló művet. A tagállamoknak lehetőségük van, hogy azokat a személyeket kötelezzék méltányos díj fizetésére, akik a végső felhasználók rendelkezésére bocsátanak többszörözésre alkalmas berendezéseket, készülékeket és adathordozókat, mivel ezek a személyek a díj összegét beépíthetik a végső felhasználó által fizetett árba.
- Azon tagállam, amely a védelem alatt álló művek többszörözésére alkalmas készülékek gyártóját vagy importőrét terhelő díj rendszerét vezette be és amelynek területén a szerzőket az adott állam területén lakó magánszemélyek másolásai következtében hátrány érte, köteles gondoskodni arról, hogy a szerzők megkapják az elszenvedett hátrány kompenzálására alkalmas díjazást.

E kötelezettségre nincs hatással az, hogy a többszörözésre alkalmas készülékek, berendezések és adathordozók hivatásos eladója azon tagállamtól eltérő tagállamban telepedett le, mint amelyben a vásárlók lakhellyel rendelkeznek. Amennyiben lehetetlen a méltányos díjazás vásárlóktól való beszedésének biztosítása, a nemzeti bíróság feladata, hogy megoldást találjon a díjak kereskedőként eljáró, díjfizetésre kötelezett személytől való beszedésére.⁶⁶

4.2.4. Hatékony műszaki védelmi intézkedés hatása a méltányos díjazásra
VG Wort / Kyocera Mita Deutschland GmbH és társai – 2013. ügyben⁶⁷

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) bekezdés b) pontja szerint bármely hordozóra természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló többszörözés tekintetében, feltéve, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek, amelynek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel vagy más védelem alatt álló teljesítménnyel kapcsolatban alkalmaztak-e hatékony műszaki védelmi intézkedést.

Az InfoSoc Irányelv 5. cikk (2) b) pontjában előírt kompenzációs rendszer nem érinti az Irányelv 6. cikkében lehetővé tett védelmi intézkedés alkalmazását.

⁶⁵ C-462/09 Stichting de Thuiskopie / Opus Supplies Deutschland GmbH and others [2011] ECR I-5331.

⁶⁶ GYERTYÁNFY: *i. m.* 177.

⁶⁷ C-457/11 VG Wort/Kyocera Mita Deutschland GmbH és társai [2013] ECR I.426.

4.2.5. A filmalkotás főrendezőjének joga van magáncélú többszörözés címén méltányos díjazásra. Martin Luksan / Petrus van de Let ügy – 2012⁶⁸

Az eset felperese forgatókönyvíró és rendező (Martin Luksan), míg az alperes producer (Petrus van de Let), filmek és audiovizuális művek üzletszerű gyártásával foglalkozik. A két fél „rendezői és szerzői megállapodást” kötött 2008-ban egy dokumentumfilm elkészítéséről és üzletszerű gyártásáról, melynél a felperes mint főrendező és forgatókönyvíró, az alperes a film értékesítésének megszervezésében működött közre. A felperes a film minden szerzői és/vagy szomszédos jogát átruházta az alperesre, kivéve a digitális hálózatokon keresztül történő nyilvánosságához közvetítésére vonatkozó jogot. Az alperes azonban a megegyezés tárgyát képező filmet a világhálón hozzáférhetővé tette, ráadásul az ehhez kapcsolódó jogokat átruházta a „Movieurope.com”-nak.

Az Európai Bíróság döntése: A filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok, mint amelyek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánosságához közvetítés joga), a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg a főrendezőt illetik meg. Következésképpen ezeket a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az említett felhasználási jogokat a törvény erejénél fogva és kizárólagosan a szóban forgó mű előállítója részére biztosítja.

Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a filmalkotás előállítója részére történő átruházásra vonatkozó vélelmet állítsanak fel a filmalkotáshoz fűződő olyan felhasználási jogok vonatkozásában, mint amelyek az alapeljárásban szerepelnek (a műholdas sugárzás joga, többszörözési jog és a hozzáférhetővé tétel útján történő egyéb nyilvánosságához közvetítés joga), feltéve hogy az ilyen vélelem nem megdöntetlen, és így nem zárja ki azt, hogy az említett mű főrendezője és producere ettől eltérően is megállapodhasson.

Az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy a filmalkotás főrendezője szerzői minőségében a törvény erejénél fogva, közvetlenül és eredetileg jogosult a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában az ún. „magáncélú többszörözésre” vonatkozó kivétel címén biztosított méltányos díjazásra.

⁶⁸ C-277/10 Martin Luksan/ Petrus van de Let [2012] ECR not yet reported.

5. Az Európai Bíróság gyakorlata a hatáson műszaki intézkedések vonatkozásában

5.1. Jogi előírások a hatáson műszaki intézkedések védelmében

Az Irányelv 6. és 7. cikkei az információhoz való hozzáférést gátló hatékony műszaki védelem és az elektronikus jogkezelési információk tiszteletben tartására köteleznek.

A tagállamoknak megfelelő jogvédelmet kell biztosítaniuk az olyan termékek gyártásával és szolgáltatásával szemben, melyeknek elsődleges rendeltetése olyan technológia megkerülése, amellyel a digitális információ hatékonyan védhető. Ilyen technológia megvalósulhat

- jelátalakításban,
- hozzáférést gátló kódrendszerben,
- másolatok elektronikus vízzel való ellátásában,
- az engedély nélkül lehívott információ szétesésében (scrambling).⁶⁹

A tagállamoknak megfelelő jogvédelmet kell biztosítaniuk továbbá a védett jogtárgyak jogaira vonatkozó elektronikus információk törlésével vagy megváltoztatásával és az ilyen anyagoknak a jogkezelési információk törlésével vagy megváltoztatásával történő forgalmazásával szemben.

Az alkotások és más jogvédett tárgyak digitális formátumú azonosítását végző technikai alkalmazások nemzetközi szabványosítása terén jelentős előrelépés történt.⁷⁰

5.2. A hatáson műszaki intézkedések európai bírósági gyakorlata

Az alábbi, elmúlt 5 évben hozott döntések közül az alábbiak különleges jelentőséggel bírnak:

- Nintendo Co. Ltd. and others / PC Box Srl – 2014
- Scarlet Extended SA / SABAM – 2011

⁶⁹ MILASSIN: *i. m.* 154–155.

⁷⁰ Uo. 162–163.

5.2.1. Hatásos műszaki intézkedések értelmezése, Nintendo Co. Ltd. and others / PC Box Srl ügy – 2014⁷¹

A Nintendo azért fordult a Tribunale di Milanóhoz, mert az általa gyártott játékkonzolokhoz, kiemelten a DS-hez, valamint a Wifi-hez, a PC Boksztól olyan chipeket, illetve eszközöket állít elő, amellyel nemcsak a Nintendo saját és eredeti játékaival játszhatók le az eszközökön. Hatásos műszaki intézkedéseket vezetett be a Nintendo a konzoljain, illetve a CD-in, cartridge-ein, azaz kártyával működő játékkonzolain,⁷² amelyekkel csak eredeti játékokkal lehetett játszani. A PC Boksztól által árusított chipeknek a segítségével lehet másolt, illetve többszörösen forgalomba hozott játékokkal is játszani a Nintendo eszközein.

Az Európai Bíróság értelmezése a hatásos műszaki intézkedésekről: Az Európai Bíróság értelmezése szerint az InfoSoc Irányelvet úgy kell értelmezni, hogy a „hatásos műszaki intézkedésnek” az ezen irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti fogalma alá tartozhatnak az olyan műszaki intézkedések, amelyek elsődlegesen abból állnak, hogy a szerzői jog jogosultja által nem engedélyezett cselekmények elleni védelem érdekében nemcsak a jogi védelem alatt álló művet tartalmazó hordozóba – így a videojátékba – kerül beépítésre egy felismerő eszköz, hanem az e játékokhoz való hozzáférést és az e játékok használatát biztosító hordozható készülékekbe vagy konzolokba is.

A nemzeti bíróság feladata megvizsgálni, hogy vannak-e más olyan intézkedések vagy a konzolokba nem beépített eszközök, amelyek kevesebb problémát vagy korlátozást jelentenének a harmadik személyek tevékenységei szempontjából, ugyanakkor hasonlóképpen védenék e jogosult jogait. E célból célszerű figyelembe venni többek között a különböző típusú műszaki intézkedésekkel kapcsolatos költségeket, a bevezetés műszaki és gyakorlati szempontjait, valamint az arra vonatkozó összehasonlítást, hogy e különböző típusú műszaki intézkedések mennyire hatásosak a jogosult jogainak védelme szempontjából, mindazonáltal ezen intézkedéseknek nem kell feltétlenül hatásosnak lenniük.

5.2.2. A fájlcsere megakadályozásától való elzárkózás, Scarlet Extended SA / SABAM ügy – 2011⁷³

A SABAM olyan jogkezelő szervezet, amely zeneművek szerzőit, alkotóit és kiadóit képviseli, és engedélyezi a szerzői jogi védelemben részesülő műveik harmadik fél általi felhasználását. A Scarlet internet-hozzáférést nyújtó szolgálta-

⁷¹ C-355/12 9Net Srl. [2014] ECR I. 25.

⁷² Cartridge = kártyával működő játékkonzol. A cartridge a CD-ROM belső és külső merevlemezeit is jelöli.

⁷³ C-70/10. sz. ügy Scarlet Extended SA/Société belge des auteurs compositeurs et éditeurs (Sabam), a következők részvételével: a Belgian Entertainment Association Video ASBL (BEA Video), a Belgian Entertainment Association Music ASBL (BEA Music) és az Internet Service Provider Association ASBL (ISPA) 2011 I-11959.

tó, amely internet-hozzáférést biztosít ügyfeleinek, anélkül hogy egyéb szolgáltatásokat, mint például fájlletöltési vagy fájlmegosztási szolgáltatást nyújtana.

2004 folyamán a SABAM arra a következtetésre jutott, hogy a Scarlet szolgáltatásait használó internetezők engedély és jogdíjfizetés nélkül töltenek le a világhálóról az ő katalógusában szereplő műveket „peer-to-peer” hálózat segítségével, amely a tartalmegosztás átlátható, független és decentralizált eszköze, valamint fejlett keresési és letöltési funkciókkal rendelkezik.

A SABAM keresete arra irányult, hogy a Scarletet kötelezzék a fájlcsere lehetővé tevő rendszerek kiszűrésére.

Az Európai Bíróság döntése: A fájlcsere megakadályozására kötelezés az Európai Bíróság szerint az InfoSoc Irányelvbe és a Jogérvényesítési Irányelvbe,⁷⁴ az Elektronikus kereskedelemről szóló Irányelvbe,⁷⁵ valamint az Elektronikus hírközlési adatvédelmi Irányelvbe⁷⁶ ütközik.

Ellentétes az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatónak az olyan elektronikus kommunikáció szűrőrendszer létrehozására, különösen a fájlcsere kiszűrésére való kötelezése, amely

- a szolgáltatásain – különösen a „peer-to-peer” szoftverek útján – áthaladó valamennyi elektronikus adatátvitelt érinti;
- teljes ügyfélkörére, megkülönböztetés nélkül alkalmazandó;
- megelőző jellegű;
- költsége kizárólag a szolgáltatót terheli,
- időbeli korlátozás nélküli, és
- alkalmas arra, hogy e szolgáltató hálózatán azonosítsa az olyan zeneművet, filmet vagy audiovizuális alkotást tartalmazó fájlok mozgását, amelyekre nézve a felperes, állítása szerint, szellemi tulajdonjogokkal rendelkezik, annak érdekében, hogy blokkolja azon fájlok továbbítását, amelynek cseréje sérti a szerzői jogot.⁷⁷

Az ítélet Indokolásából: A nemzeti szabályoknak és e szabályok nemzeti bíróságok általi alkalmazásának tiszteletben kell tartaniuk az InfoSoc 2001/29 és a Jogérvényesítési 2004/48 irányelvből, valamint az említett irányelvek által hivatkozott jogforrásokból következő korlátozásokat.⁷⁸

Ebből következően a 2001/29 irányelv (16) preambulum bekezdése és a 2004/48 irányelv 2. cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében az említett, tagállamok által bevezetett szabályok nem sérthetik a 2000/31 irányelv rendelkezéseit, pontosabban ez utóbbi irányelv 12–15. cikkét.⁷⁹ Ugyanezen szabályoknak tehát többek között tiszteletben kell tartaniuk a 2000/31 irányelv

⁷⁴ A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

⁷⁵ Az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló, 2000. június 8-i 2000/31/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

⁷⁶ Az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló, 2002. július 12-i 2002/58/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

⁷⁷ KUR–DREIER: *i. m.* 455.

⁷⁸ Az Ítélet indokolásának 33. pontja.

⁷⁹ Az Ítélet indokolásának 34. pontja.

15. cikkének (1) bekezdését, amelynek értelmében a tagállamok nem állapíthatnak meg az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, amely szerint azoknak a hálózatukon továbbított információkat nyomon kellene követniük.⁸⁰

Felhasznált irodalom

- DAVIES, GILIAN: Urheberrecht in der Informationsgesellschaft: Technische Mechanismen zur Kontrolle privater Vervielfältigung. *GRUR International*, 2002. Nr. 11. 915–919.
- DIETZ, ADOLF: Vorstoß in den Kernbereich des Urheberrechts und Leistungsschutzes und seine Folgen. Vortrag. *Bayerischer Rundfunk*, 27.02.1998, München.
- GYERTYÁNFY PÉTER szerk.: *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Budapest, 2014, Wolters Kluwer.
- KUR, ANETTE – DREIER, THOMAS: *European Intellectual Property Law*. Cелtenham, 2013, Edward Elgar.
- MILASSIN LÁSZLÓ: *A világháló és a szerzői jog*. 2006, Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, egyetemi kiadványok.
- REINBOTHE, JÖRG: Die EG-Richtlinie zum Urheberrecht in der Informationsgesellschaft. *GRUR International*, 2001. Nr. 8–9. 733–746.
- ROSÉN, JAN: Urheberrecht und Verwandte Schutzrechte. Zum Umsetzung der EG-Richtlinie 2001/29. EG. In den nördischen Ländern. *GRUR International*, 2002. Nr. 3. 195–206.
- SCHRICKER, GERHARD: *Urheberrecht auf dem Weg zur Informationsgesellschaft*. Baden-Baden, 1997, Nomos.
- SCHULZE, WOLFGANG – GERNOT, STEPHANIE: Wann beginnt eine urheberrechtliche relevante Nutzung. In *Festschrift für Wilhelm Nordmann*. Baden-Baden, 1999, Nomos Verlagsgesellschaft, 252–263.
- SZABÓ SAROLTA: A Painer-ügy hatása a joghatóságra és a szerzői jogra az Unióban. In POGÁCSÁS ANETT szerk.: *Quaerendo et Creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Budapest, 2014, Szent István Társulat, 533–559.
- ULMER-EITORT, CONSTANZE: Der Zukunft in der Vervielfältigungsfreiheit. In *Festschrift für Wilhelm Nordmann*. Baden-Baden, 1999, Nomos, 288–300.

⁸⁰ Az Ítélet indokolásának 35. pontja.